

Andrzej Linert

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

Uniwersytet Jagielloński

e-mail: liner@bilon.miks.uj.edu.pl

BIBLIOTEKA TEATRU LWOWSKIEGO W ŚWIELE PROTOKOŁU NACZELNEJ IZBY KONTROLI Z 1951 R.

[THE LIBRARY OF LWÓW THEATRE IN THE LIGHT OF THE RECORDS
OF THE SUPREME CHAMBER OF CONTROL FROM 1951]

Abstrakt: Tematem szkicu jest analiza fragmentu protokołu Najwyższej Izby Kontroli z przełomu 1950/1951, dotyczącego stanu posiadania biblioteki Teatru Śląskiego, w tym przede wszystkim zawartości zdeponowanego po zakończeniu działań wojennych na Śląsku księgozbioru Biblioteki Teatru Lwowskiego. Przekazany po latach w 1978 r. do Biblioteki Śląskiej zbiór teatraliów lwowskich, należy do najcenniejszych tego typu polskich księgozbiorów teatralnych. Przytoczone dane pozwoliły autorowi dokładnie określić liczbę przywiezionych do Katowic tytułów i liczbę zagubionych w latach czterdziestych egzemplarzy lwowskich. Tym samym w przybliżeniu określone zostały rozmiary poniesionych strat, a także zweryfikowane niektóre dotychczasowe niepełne dane i błędne sądy, dotyczące m.in. wojennych losów Biblioteki Teatru Lwowskiego, i problem pierwszych 650 egzemplarzy, rzekomo zawieruszonych wśród zbiorów biblioteki Ossolineum w „czasie transportu” do Katowic.

Abstract: The author analyses a fragment of the records of the Supreme Chamber of Control from 1950/51 concerning the possessions of the Library of Silesian Theatre. First of all he concentrates on the book collection of the Library of Lwów Theatre deposited there after the Second World War. The collection of theatrical resources from Lwów received by the Silesian Library in 1978 is one of the most valuable Polish collections of this type. Analyzed records made it possible to ascertain precisely the number of titles delivered to Katowice and the number of those lost in the forties. Thus the scale of losses was roughly estimated and some known till now incomplete data and false beliefs were verified (particularly those concerning the war history of the Library of Lwów Theatre and the problem of the first 650 items, which were believed to be incorporated by mistake to the collection of the Ossolineum Library during their transportation to Katowice).

* *
*

WSTĘP

Na przełomie lat 1950/1951 odbyła się trwająca 78 dni „kontrola całokształtu działalności” Teatru Śląskiego w Katowicach, dokonana przez Najwyższą Izbę Kontroli pod kierunkiem inspektora Bogumiła Balewicza. W czasie od 21 do 29 listopada 1950 r., następnie po kilkudniowej przerwie w grudniu od 9 do 14 oraz od 18 do 29 tegoż miesiąca, oraz od 11 do 31 stycznia 1951 r. i w lutym od 2 do 7, a następnie od 9 do 28 i jeszcze w marcu od 3 do 9 i wreszcie od 19 do 24 marca 1951 r., kompleksowej kontroli poddana została cała działalność Teatru Śląskiego, obejmująca wszelkie przejawy życia artystycznego, społeczno-politycznego i gospodarczego. Urzędnikowi NIK-u informacji i wyjaśnień udzielało 13 osób ze ścisłego kierownictwa teatru, w tym między innymi dyrektor teatru Władysław Woźnik, wicedyrektor administracyjny Tadeusz Jodłowski i jego zastępca Marian Sobański. W liczącym około 5,5 aa poufnym „Protokole”, spisany ciasno na 64 stronach maszynopisu, osobne punkty od 26 do 28 dotyczyły w zarysie wyłącznie „Biblioteki” teatralnej, w tym przede wszystkim znajdującej się w jej zasobach Biblioteki Teatru Lwowskiego, jej historii i stanu dokumentacji [tekst w zbiorach autora].

Zachowany protokół to przede wszystkim dokument ilustrujący skalę kontroli życia społeczno-artystycznego tamtych lat, skalę kontroli środowiska artystycznego u progu lat pięćdziesiątych, a równocześnie dokument rzucający światło na stan ocalałej Biblioteki Teatru Lwowskiego u progu lat 50. Ze względu na datę jego powstania, a także sam temat zawartości opisu jednego z najcenniejszych polskich zbiorów teatralnych, wszelkie wzmianki na jego temat zasługują na szczególną uwagę. Rzecz o tyle ważna, że pozwala przede wszystkim z dużą dozą prawdopodobieństwa rozwiązać niektóre dotychczasowe wątpliwości i ustalenia, a także postawić nowe tezy dotyczące dziejów okupacyjnych tej biblioteki i stanu jej zawartości po zawirowaniach wojennych.

LOSY BIBLIOTEKI TEATRU LWOWSKIEGO PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Po wojnie o Bibliotece Teatru Lwowskiego już w 1946 r. dr Jerzy Koller – powojenny kierownik literacki Państwowego Polskiego Teatru Dramatycznego we Lwowie i Teatru Śląskiego w sezonie 1945/1946, przed wojną bibliotekarz i krytyk teatralny, na łamach *Odrodzenia* pisał:

Biblioteka Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego jest w tej chwili najbogatszą i zarazem najstarszą biblioteką teatralną w Polsce. Biblioteką Teatru Śląskiego stała się dopiero przed paru miesiącami, gdy w dniu 30 sierpnia [1945 r.] Teatr Polski ze Lwowa przyjechał do Katowic i przywiózł ze sobą [...] kompletną, obejmującą – po poprzednim wydzieleniu z niej oper i innych muzykaliów – około 6000 tomów, w większej części tekstów sztuk, obok zbiorów wydań dzieł poetów i innej literatury spokrewnionej z dramatem i teatrem [Koller 1946, s. 5].

W kilka tygodni później, w ślad za informacją J. Kollera, na łamach *Odrodzenia* prof. Wiktor Hahn w artykule zatytułowanym *W sprawie polskich zbiorów teatralnych* na wstępie zaapelował do kierownictwa biblioteki teatru katowickiego, aby ta „zechciała ogłosić naukowo opracowany katalog znajdujących się w niej rzeczy”, a następnie całość zebranych przez siebie informacji na temat teatrów lwowskich, w tym przede wszystkim bibliotecznych, zakończył „prośbą do wszystkich, którym na tych sprawach zależy, o jak najtroskliwszą opiekę nad nimi” [Hahn 1946, s. 9].

W podobnym duchu na temat biblioteki lwowskiej 24 X 1951 r. wypowiedział się na posiedzeniu sejmowej Komisji Kultury i Sztuki wybitny twórca teatru polskiego Leon Schiller, poseł na Sejm w latach 1947–1952. W swym wystąpieniu m.in. stwierdził:

Biblioteka znajduje się w niefachowych rękach, zbiory niszczą, wypożycza się bardzo cenne rękopisy, nieraz jedyne jakie istnieją [Rogacki 1987, s. 122].

KATALOGI I INWENTARZE

Przywieziony do Katowic w 1945 r. wraz z przesiedlonym zespołem teatralnym księgozbiór lwowski miał katalog, który jeszcze w 1950 r. istniał. W zachowanym protokole NIK-u czytamy: „Biblioteka teatralna wraz z katalogiem przywieziona została we wrześniu 1945 r.” W świetle dalszych danych księgozbiór w 1945 r. liczył 5334 egzemplarze. W protokole czytamy bowiem, że ogólny stan wszystkich książek w bibliotece Teatru Śląskiego w dniu 24 listopada 1950 r. wynosił 6028 tomów. Spisane były one na polecenie Zarządu Miejskiego w Katowicach od nowa w 3 tomach ksiąg inwentarzowych. Jak czytamy w protokole, „Na polecenie b. Zarządu Miejskiego w Katowicach zaprowadzono na podstawie stanu faktycznego w roku 1947 nowe książki inwentarzowe. Książki (3) tomy nie są przesnurowane, stronice nie ponumerowane, data założenia ksiąg nie oznaczona” [Protokół 1951, s. 13–14]. Był to zatem w tym czasie drugi już katalog, tym razem powojenny, obejmujący obok księgozbioru lwowskiego również książki nowo nabyte i znalezione, a także zapewne pozyskane po czasach dyrekcji Wilama Horzycy i Karola Adwentowicza.

W świetle obowiązujących u progu 1950 r. przepisów biblioteka Teatru Śląskiego nie miała księgi inwentarzowej, zawierającej m.in. aktualną wycenę posiadanych książek. Dlatego też wg danych w Protokole: „Na polecenie Generalnej Dyrekcji Teatrów, Oper i Filharmonii, zaprowadzono w dniu 1.09.1951 r. „główną księgę inwentarzową” nadesłanego wozu z podaniem wartości książek, przy zastosowaniu mnożnika 60 x do wartości przedwojennej”. Podana data 1.09.1951 r. dotyczy prawdopodobnie 1.09.1950 r., jako że protokół podpisany został 24 III 1951 r. Był to zatem w tym czasie niejako powstający trzeci katalog. Z grona tych trzech katalogów do dzisiaj zachował się jedynie drugi i trzeci. Niestety, najcenniejszy katalog, spisany jeszcze na terenie Lwowa, zaginął. Pośrednio zatem w chwili obecnej w ograniczonym stopniu informację o pierwotnym stanie Biblioteki Teatru Lwowskiego czerpać można jedynie z trzytomowego katalogu powstałego w 1947 r. Ze względu na jego niezwykłą wartość dokumentacyjną, pilna i niezbędna jest potrzeba jego natychmiastowego przekazania do zbiorów specjalnych Biblioteki Śląskiej, tak aby w sposób należyty był zabezpieczony i dostępny zainteresowanym badaczom. Zapisane w nim pozycje książkowe mogą bowiem być niejednokrotnie śladem istnienia zagubionej pozycji. Pośrednio bowiem są jedynym znanym dostępnym źródłem wiedzy o stanie Biblioteki Teatru Lwowskiego w chwili wyjazdu ze Lwowa.

ZBIORY NA ŚLĄSKU

Na temat stanu zawartości księgozbioru lwowskiego w 1950 r., w świetle katalogu z 1947 r., w protokole zapisano:

Tomy pochodzące z księgozbioru lwowskiego zachowują swoją starą numerację 651–5985. Numery brakujące wykazane są w inwentarzu jako luki w ogólnej liczbie 231, z wyjątkiem numerów inwentarzowych 1–650, które zostały wypełnione wpisaniem książek bądź znalezionych na miejscu w Katowicach, wg oświadczenia Ob. Horzycowej około 500 egzemplarzy, bądź nowo nabytych. Ob. Horzycowa Maria oświadczyła, że słyszała nieoficjalnie, jakoby brakująca część biblioteki lwowskiej (1–650) znajdowała się w Ossolineum we Wrocławiu. Na pismo Teatru Śląskiego w tej sprawie z dnia 18.01.1949 r. skierowane do Dyrekcji Biblioteki Ossolineum we Wrocławiu otrzymano odpowiedź, że tamtejsza Dyrekcja jest zdania, iż cała biblioteka lwowska powinna tam się znajdować.

Z ogólnej liczby 5985 egzemplarzy księgozbioru lwowskiego, pod koniec 1950 r. w bibliotece Teatru Śląskiego w Katowicach brakowało pierwszych 650 tytułów, będących w zbiorach Ossolineum i 231 książek zagubionych. Łącznie z liczby 5985 egzemplarzy z księgozbioru Biblioteki Teatru Lwowskiego brakowało 881 pozycji lwowskich. Kiedy więc w lutym 1978 r. ocalałe zbiory przekazane zostały przez Teatr Śląski do zbiorów Biblioteki Śląskiej, to wśród 5350 tytułów nie wszystkie zapewne pochodziły z księgozbioru lwowskiego, o ile zaufa się protokołowi NIK-u i przyjmie się, że do Katowic miało być przywiezionych 5985 egzemplarzy. Niestety, z liczby tej 650 znajdowało się w zbiorach Ossolineum, a 231 zagubionych zostało na terenie Katowic. Zatem w 1950 r. z 5985 egzemplarzy w Katowicach brakowało już 881 pozycji. Można hipotetycznie zatem przyjąć, że w przekazanym Bibliotece Śląskiej w 1978 r. zbiorze 6350 tytułów – 246 pozycji stanowiły te egzemplarze, o których w protokole zapisano: „Numery brakujące wykazane są w inwentarzu, jako luki, w ogólnej liczbie 231”.

W tym miejscu kilka słów wyjaśnień wymaga owa zaginiona skrzynia książek, zawierająca bodaj najcenniejsze egzemplarze księgozbioru lwowskiego o numerach od 1 do 650. Otóż informacja, że owe brakujące pierwsze 650 egzemplarzy, spakowane w jednej skrzyni, „w czasie transportu” zespołu teatru lwowskiego do Katowic, pomyłkowo zawieruszyły się wśród zbiorów biblioteki Ossolineum i przesłane zostały do Wrocławia, jest błędna. Opinię taką Maria Horzyca być może powtarzała za samym Bronisławem Dąbrowskim – dyrektorem teatru lwowskiego w sezonie 1944/1945 i dyrektorem Teatru Śląskiego w Katowicach w latach 1945–1947, który po latach w swoich wspomnieniach zatytułowanych *Na deskach świat oznaczających*, napisał:

[...] udało się nam przywieźć ze Lwowa bibliotekę teatralną, zawierającą około sześć tysięcy tomów, wśród których były „białe kruki” (np. egzemplarz „Warszawianki” Wyspiańskiego z osobistymi uwagami reżyserskimi autora wpisanymi na marginesach tekstu). Niestety, z czasem biblioteka została zdewastowana. Część książek najcenniejszych zabrało ponoć „Ossolineum”, część urzędująca bibliotekarka p. H. rozpozyczyła różnym instytucjom i niesolidnym czytelnikom. Zajęty organizacją nowego sezonu, nie zorientowałem się, że księgozbiór powoli topniał. Gdy zaingerowałem, było już za późno na odrobienie strat. A i lata następne (gdy mnie już na Śląsku nie było) nie przyczyniły się do poprawy [Dąbrowski 1978, t. II, s. 5–6].

O tym, że Ossolineum nie mogło w 1945 r. przejąć części księgozbioru lwowskiego, najlepiej świadczy sama data przekazania stronie polskiej zbiorów Biblioteki im. Ossolińskich do Wrocławia dopiero w lipcu 1946 r. Franciszek Pajączkowski w 1948 r. pisał o tym:

Rękopisy Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu przybyły do Wrocławia w transporcie przekazanych książek w lipcu 1946 r. oraz w trzech przesyłkach z Biblioteki Narodowej w Warszawie. Przesyłki te to ewakuowane zbiory lwowskie do Adelina i stąd w 1945 r. przewiezione do Warszawy, skąd wróciły do Ossolineum. Rękopisy umieszczono tymczasowo w zabezpieczonym pomieszczeniu przy pl. Solnym 13, ponieważ gmach Ossolineum nie gwarantował odpowiedniego zabezpieczenia. [...] Skrzynie z rękopisami wypakowano komisyjnie i protokołami. [...] Jednakże około 4000 rękopisów nie było opracowanych [Pajączkowski 1949, s. 9].

Wśród rękopisów nieopracowanych i nieposiadających swoich katalogów Pajączkowski wymienił „teatralia z Biblioteki Teatru Miejskiego i Teatrów i Chórów Włościańskich” o ogólnej liczbie 1620 egzemplarzy.

Można sądzić, że wśród wspomnianych teatraliów było owych 650 egzemplarzy biblioteki lwowskiej o numerach katalogowych od 1 do 650. Fakt ten potwierdziła zresztą

dyrekcja Ossolineum we Wrocławiu, w odpowiedzi na apel dyrekcji Teatru Śląskiego o zwrot wspomnianych egzemplarzy. W protokole NIK-u czytamy bowiem:

Na pismo Teatru Śląskiego [...] z dnia 18.01.1949 r. skierowane do Dyrekcji Biblioteki Ossolineum we Wrocławiu otrzymano odpowiedź, że tamtejsza dyrekcja jest zdania, iż cała biblioteka lwowska powinna tam się znajdować.

BIBLIOTEKA HELLERA

Rodzi się pytanie, dlaczego teatralia lwowska nie dotarły do Wrocławia z głównym transportem ze Lwowa, którego rozładunek nastąpił 23 VII 1946 r., lecz – jak wolno mniemać – przybyły w trakcie trzech przesyłek z Biblioteki Narodowej z Warszawy? Otóż Niemcy pod koniec wojny zarządzili na terenie Lwowa ewakuację najcenniejszej części zbiorów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i w ten sposób

[...] wywieziono kilkadziesiąt pak z rękopisami, inkunabułami i starodrukami, początkowo do Krakowa, stąd zaś do Adelina na Dolnym Śląsku, gdzie w czasie działań wojennych prawie wszystkie paki rozbito; wielka część zbiorów uległa zniszczeniu. Przywieziono je w lecie 1945 r. do Biblioteki Narodowej w Warszawie [Kronika 1946, s. 312–313].

I dlatego też, jak wolno mniemać, dopiero w 1946 r. roku z Warszawy do Wrocławia przetransportowana została owa brakująca skrzynia z 650 najcenniejszymi egzemplarzami Biblioteki Teatru Lwowskiego. Pozostaje wątpliwość, kiedy i dlaczego owe najcenniejsze egzemplarze znalazły się w zbiorach lwowskiego Ossolineum? Odpowiedzi po części udziela Jerzy Kreczmar, opisując w 1946 r. na łamach *Odrodzenia* wojenne losy lwowskiej biblioteki teatralnej:

Zbiór określany jako biblioteka Hellera, wyłączony z biblioteki teatru i przekazany miastu, stanowi najcenniejszy zespół lwowskich teatraliów. Na początku 1940 roku został przewieziony do Ossolineum, które było w tym okresie schroniskiem dla wielu bibliotek podległych komasacji. Składał on się z – istotnie bogatej – kolekcji afiszów oraz przeszło 600 egzemplarzy teatralnych. Ta ostatnia część została przekazana oddziałowi rękopisów [Kreczmar 1945, s. 9].

Podkreślić należy, że wspomniana przez Jerzego Kreczmara Biblioteka Hellera, „wyłączona z biblioteki teatru i przekazana miastu”, stanowiła fragment teatralnego księgozbioru lwowskiego. Jak ustaliła Barbara Maresz, tzw. księgozbiór Hellera zakupiony został w 1912 r. przez władze Lwowa i włączony do biblioteki teatralnej. Jego egzemplarze oznaczone symbolami BH znajdują się od 1978 r. w zbiorach Biblioteki Śląskiej, jak i Biblioteki Ossolineum we Wrocławiu [Maresz... 2002]. We Lwowie w sezonie 1944/1945 pieczę nad Biblioteką Teatru Lwowskiego sprawował dr Leon Jakliński. Po nim opiekę nad zbiorami na terenie Katowic przejął kierownik literacki teatru lwowskiego w sezonie 1944/1945, a następnie powojenny kierownik Teatru Śląskiego dr Jerzy Koller. On też prawdopodobnie sprawował bezpośrednią pieczę nad transportem samych zbiorów i ich zabezpieczeniem na terenie Katowic, z chwilą ich przybycia na Śląsk. Po nim bibliotekarką Teatru Śląskiego w latach 1946–1956 była Maria Horzyca, siostra Wilama Horzycy, po której śmierci w 1956 r. kierownictwo objęła Barbara Rutkiewicz.

Kiedy więc w 1978 r. cały zbiór lwowskich egzemplarzy teatralnych, będący obok biblioteki teatru krakowskiego jednym z najcenniejszych polskich księgozbiorów teatralnych, przekazano w znakomitej swej części do zbiorów specjalnych Biblioteki Śląskiej, to tym samym wypełniony został słuszny z punktu widzenia interesów księgozbioru postulat Dyrekcji Ossolineum z 1949 r., otoczenia profesjonalną pieczęią naukową ocalałego księgo-

zbioru lwowskiego (w bibliotece Teatru Śląskiego pozostały nadal jeszcze afisze teatru lwowskiego z lat 1925/1926). Jego najstarsze teksty pochodzą z lat 1803–1809 i dostarczają informacji na temat m.in. niektórych antrepryz Jana Nepomucena Kamińskiego jeszcze z czasów sprzed powstania stałej, polskiej sceny we Lwowie. Natomiast z lat późniejszych, z czasów antrepryzy Jana Nepomucena Kamińskiego i Stanisława Skarbkę pochodzi około 200 egzemplarzy. Są to w większości rękopisy adaptacji, przeróbek i tłumaczeń sztuk niemieckich oraz francuskich. Ze względu na ich wartość historyczną, dokumentującą przede wszystkim jeden z najistotniejszych przejawów życia narodowego, stanowią dzisiaj dla nas nieocenione źródło wiedzy o życiu społeczno-kulturalnym i artystycznym tamtej epoki.

Z chwilą przejścia księgozbioru przez Bibliotekę Śląską możliwa stała się realizacja zgłaszanego już w 1946 r. przez prof. Wiktora Hahna postulat „naukowego opracowania katalogu” biblioteki. Po latach listę 1036 najstarszych egzemplarzy z lat 1800–1848 z księgozbioru lwowskiego opublikowały Barbara Maresz i Mariola Szydłowska na łamach *Pamiętnika Teatralnego* w 1986 r. W chwili obecnej B. Maresz przygotowała do druku spis 1500 egzemplarzy inwentarza Biblioteki Teatru Lwowskiego. Jest to część I inwentarza kolekcji egzemplarzy teatralnych (rękopisów, maszynopisów i druków) ze zbiorów Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

ZAKOŃCZENIE

Ocalała Biblioteka Teatru Lwowskiego w zbiorach Biblioteki Śląskiej jest jedną z najcenniejszych. W kontekście bogatych prywatnych przedwojennych księgozbiorów lwowskich Ludwika Bernackiego, Oswalda Balzera czy Józefa Brodowicza, zgromadzonych w zbiorach Biblioteki Śląskiej, Lwowska Biblioteka Teatralna jest bodaj najcenniejszym elementem tego segmentu. Dzisiaj, niemal po sześćdziesięciu latach z uporem w dalszym ciągu kontynuuje się trud ukazania tego, co ocalono w czasach pożogi wojennej. Niestety, po latach w przybliżeniu ukazują się równocześnie także rozmiary poniesionych strat powojennych.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA I OPRACOWANIA

Źródła

Fragment Protokołu NIK z 24 marca 1951 r. [w posiadaniu autora artykułu].

Kronika. Ossolinum we Wrocławiu. *Sobótka* 1946, nr 2, s. 312–313.

Maresz, B. Wstęp do: Biblioteka Teatru Lwowskiego. Inwentarz kolekcji egzemplarzy teatralnych (rękopisów, maszynopisów i druków) ze zbiorów Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Cz. 1: sygn. BRLw 1 – BTLw 1500. Maszynopis w zbiorach autorki, której serdecznie dziękuję za udostępnienie tekstu.

Opracowania

Dąbrowski, B. (1977). Na deskach świat oznaczających. Kronika złudzeń. T. 2. Kraków: Wydaw. Literackie, 232 [3] ss.

Hahn, W. (1946). W sprawie polskich zbiorów teatralnych. *Odrodzenie* nr 11, s. 9.

Koller, J. (1946). Największa teatralna biblioteka polska. *Odrodzenie* nr 3, s. 5.

Kreczmar, J. (1945). Losy lwowskiej biblioteki teatralnej. Do redaktora „Odrodzenia” *Odrodzenie* nr 15, s. 9.

Lincrt, A. (1975). Lwowskie wznowienia w pierwszym sezonie Bronisława Dąbrowskiego w Teatrze Śląskim im. Stanisława Wyspiańskiego. W: Rechowicz, H. red. Studia i materiały z dziejów województwa katowickiego w Polsce Ludowej. T. 9. Katowice, s. 64–122.

Maresz, B. (2002). Ze Lwowa do Katowic. Przedwojenne księgozbiory lwowskie i kresowe w Bibliotece Śląskiej. Katowice: Wyd. Biblioteki Śląskiej, 335 ss.

Maresz, B.; M. Szydłowska (1986). O lwowskich egzemplarzach teatralnych w Bibliotece Śląskiej. *Pamiętnik Teatralny* z. 4, s. 516–580.

Pajaczkowski, F. (1949). Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu w 1948 r. Wrocław, 19 ss.

Rogacki, H.I. (1987). Leon Schiller w Scjmic Ustawodawczym. *Dialog* nr 9, s. 122.